

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

РЕГІОНАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021

УДК 351.746.1(07.034)

I-17

Укладач Г. А. Іващенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Регіональна та національна безпека [Електронний ресурс] :
I-17 методичні рекомендації до виконання курсової роботи для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Г. А. Іващенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 32 с.

Подано методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентів, рекомендовану літературу для використання у процесі їхнього виконання. Наведено тематику курсових робіт та рекомендації щодо їхнього оформлення.

Рекомендовано для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 351.746.1(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Глобальні проблеми мають планетарний характер, вони стосуються інтересів усіх народів світу, загрожують деградацією й загибеллю всього людства, потребують невідкладних рішень та колективних зусиль, спільних дій усіх народів. Останнім часом значно зросли виклики та загрози глобального, регіонального та національного рівня. Зважаючи на це, надзвичайно важливо знайти правильні відповіді на виклики, які виникають усе частіше.

Найбільш гострими проблемами глобального світу є такі: демографічний вибух, людство на межі екологічних катастроф, проблеми ядерного стримування; значний економічний розрив між передовими країнами та країнами, які розвиваються; гібридні війни, політична нестабільність міжнародних відносин, військові конфлікти, незаконні анексії територій. Виникає необхідність у глибокому розумінні всіх цих питань, їхньому моніторингу та систематизації, а також знаходження шляхів вирішення.

Вивчення навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека" дає можливість студентові набути досвіду оцінювання та аналізу питань забезпечення глобальної, міжнародної, колективної, регіональної та національної безпеки, а також зрозуміти місце України в сучасному геополітичному просторі та її можливості захисту своїх інтересів.

Водночас важливе значення має самотійна робота студента як один із напрямів удосконалення творчої діяльності щодо здобуття та закріплення теоретичних знань, формування наукового світогляду, опанування практичних умінь і навичок. Одним із видів самотійної роботи студента, передбаченим навчальним планом дисципліни "Регіональна та національна безпека", є курсова робота. Виконання курсової роботи передбачає поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних навичок студентів у процесі вивчення цієї навчальної дисципліни. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека" містять теоретичні та практичні основи щодо виконання курсової роботи.

Мета методичних рекомендацій – формування у студентів знань загальних основ виконання курсової роботи з навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека".

Згідно зі стандартом, основними компетентностями, якими студенти мають оволодіти після написання курсової роботи:

ЗК3 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК4 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК6 – здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК7 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК8 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК12 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

СК2 – здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

СК3 – здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

СК5 – здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав;

СК7 – здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України;

СК8 – усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені;

СК11 – здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

Завдяки формуванню й розвитку цих компетентностей, студенти мають досягти таких результатів навчання:

РН02 – знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

РН07 – здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

PH08 – збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

PH09 – досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

PH11 – здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні матеріали.

PH15 – розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

PH16 – розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи

Курсова робота – це один із видів індивідуальних завдань інтегрованого навчально-дослідного, творчого чи проєктно-конструкторського характеру, який має на меті не лише поглиблення, узагальнення й закріплення знань студентів із навчальної дисципліни, але застосування їх у процесі вирішення конкретного фахового завдання і вироблення вміння самостійно працювати з навчальною та науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою, використовуючи сучасні інформаційні засоби й технології. Таким чином студент формує свою професійну компетентність.

Курсова робота – це окремий заліковий кредит навчальної дисципліни, що оцінюють як самостійний вид навчальної діяльності студента. Обсяг часу на виконання та захист курсової роботи студентом – це складова частина часу на самостійну роботу студента в межах обсягу годин, виділених на цю навчальну дисципліну за навчальним планом. Згідно з навчальним планом студенти виконують курсову роботу з навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека". Курсову роботу виконують під керівництвом професора, доцента, старшого викладача або викладача кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Першочерговим етапом виконання курсової роботи є вибір студентом теми, об'єкта дослідження та розроблення розгорнутого плану роботи. Студенти вибирають тему за власним бажанням, але неприпустимим є дублювання тем під час підготовки курсової роботи на базі однієї міжнародної організації або підприємства. Також є неприпустимим понад дві однакові теми в академічній групі. Тематику курсових робіт розроблено кафедрою міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Теми курсових робіт із навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека"

1. Забезпечення національної безпеки держави.
2. Забезпечення регіональної безпеки.
3. Забезпечення міжнародної безпеки.
4. Система міжнародної безпеки.
5. Сучасні загрози та виклики національній та міжнародній безпеці.
6. Місце України в системі міжнародної та регіональної безпеки.
7. Глобальна безпека.
8. Систематизація та класифікація глобальних проблем.
9. Тенденції глобалізації.
10. Характеристика екологічних проблем.
11. Демографічні проблеми сучасності.
12. Демографічна ситуація та демографічні тенденції у країні.
13. Проблеми енергетичного забезпечення глобального світу.
14. Роль держав та інших політичних і громадських утворень у вирішенні глобальних викликів та загроз.
15. Міжнародні конфлікти та війни як основна загроза регіональній безпеці.
16. Особливості міжнародних конфліктів у XXI столітті.
17. Етнічні та міжнаціональні конфлікти.
18. Основні механізми врегулювання конфліктів держав.
19. Технології силового та несилового розв'язання сучасних конфліктів держав.
20. Роль міжнародних організацій у формуванні та трансформації системи міжнародної безпеки.
21. ООН як провідна глобальна організація забезпечення міжнародної безпеки.
22. Роль ОБСЄ в системі міжнародної безпеки.
23. Пріоритетні напрями діяльності ОБСЄ з підтримання безпеки та миру.
24. Місце НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки.
25. Еволюція концептуальних засад НАТО в постбіполярний період.
26. Роль Європейського Союзу в системі міжнародної безпеки.
27. Особливості реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС.

28. Забезпечення національної безпеки України.
29. Нормативно-правові та інституційні засади реалізації політики безпеки України.
30. Підходи України до визначення національної та міжнародної безпеки: аналіз основоположних документів.
31. Підходи України до посилення безпеки на національному та міжнародному рівнях.
32. Класифікація викликів та загроз національній безпеці.
33. Стратегічні цілі та основні завдання політики національної безпеки Української держави.
34. Воєнно-політичні аспекти національної безпеки України.
35. Пріоритетні напрями реалізації зовнішньої політики України у сфері безпеки та захисту національних інтересів.
36. Повноваження та компетенція органів влади в Україні у сфері безпеки.
37. Україна та проблеми безпеки в межах ООН та ОБСЄ.
38. Пріоритетні питання діяльності України в ООН.
39. Проблема реформування ООН та позиція України.
40. Україна та ОБСЄ в контексті трансформації системи міжнародної безпеки.
41. Інтереси України щодо участі в операціях із підтримання миру.
42. Нормативно-правове регулювання миротворчої діяльності України: національний та міжнародний контекст.
43. Місце України в міжнародних миротворчих силах, зокрема під егідою ООН та ОБСЄ.
44. Україна в європейській та євроатлантичній системах безпеки.
45. Україна в системі європейської безпеки.
46. Взаємодія Україна – НАТО.
47. Співробітництво України та ЄС у сфері безпеки.
48. Безпекове співробітництво України із країнами Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.
49. Участь України у врегулюванні конфліктів у Європі: історія і сучасність.
50. Інтереси та підходи України до врегулювання конфліктів у Європі.
51. Двостороннє співробітництво України у сфері безпеки.

52. Безпека України в контексті діалогу із провідними акторами та стратегічними партнерами: проблеми й перспективи.

53. Діалог Україна – США з питань міжнародної безпеки.

54. Основні напрями взаємодії у сфері безпеки України з іншими країнами.

55. Співробітництво України із країнами Сходу та Азії в безпекових питаннях.

2. Зміст і структура курсової роботи

Загальний обсяг курсової роботи має становити 35 – 40 сторінок (без додатків) формату А4 друкованого тексту. Курсова робота має містити: титульний аркуш (додаток А), зміст, вступ, основну частину (2 розділи), висновки, список використаних джерел, додатки.

Зміст розташовують після титульного аркуша з нової сторінки. Він містить назви та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів. Зміст окремих розділів визначено темою курсової роботи. Курсова робота має органічно поєднувати в собі теоретико-методичну та аналітично-проектну частини. Рекомендовано дотримання такої структури курсової роботи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Типова структура та зміст розділів курсової роботи

Розділи курсової роботи	Рекомендований обсяг сторінок
1	2
Вступ	1 – 2 с.
1. Теоретико-методичні основи аналізу безпеки за вибраною темою (теоретико-методична частина)	12 – 15 с.
1.1. Понятійний апарат.	4 с.
1.2. Класифікація ознак за темою / Основні фактори, які впливають на категорії обраної теми.	5 с.
1.3. Світовий досвід вирішення проблемних безпекових питань	6 с.

1	2
2. Здійснення аналізу безпеки за вибраною темою (аналітична частина)	15 – 20 с.
2.1. Опис вихідної інформації вибраної країни.	5 с.
2.2. Аналіз ключових питань за вибраною темою.	5 – 10 с.
2.3. Розроблення рекомендацій щодо покращення ситуації у вибраній країні	5 с.
Висновки	1 – 2 с.
Список використаних джерел	–
Додатки	–

2.1. Вступ

У вступі розкривають сутність і стан досліджуваної проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розроблення теми, наводять обґрунтування необхідності у проведенні дослідження. Викладаючи вступ, треба дотримуватися такої **послідовності**:

- актуальність теми та необхідність у її розробленні;
- прізвища авторів – учених, що зробили найбільший внесок у розроблення досліджуваної проблеми;
- мета й завдання курсової роботи;
- об'єкт і предмет дослідження курсової роботи;
- методи дослідження, відповідно до визначених завдань;
- результати курсової роботи та їхня новизна;
- ключові слова.

Актуальність теми обґрунтовують шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими варіантами розв'язання проблеми (відповідно до теми курсової роботи). Обґрунтовують доцільність курсової роботи для розвитку відповідної галузі економіки та розвитку науки загалом.

Висвітлення актуальності не має бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми. Наводять прізвища вчених-економістів, що зробили вагомий внесок у розроблення досліджуваної проблеми.

Мета й завдання дослідження. Формулюють мету роботи та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета

роботи зазвичай тісно переплітається з назвою курсової роботи та має чітко вказувати, що саме досліджують у роботі. Не слід формулювати мету як "дослідження", "вивчення", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт і предмет дослідження. **Об'єкт** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та вибране для вивчення. **Предмет** міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті виділяють його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямовано основну увагу студента, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, яку вказано на титульному аркуші як її назву.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме буде досліджено за допомогою певного методу. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Указують інформаційне та програмне забезпечення дослідження курсової роботи.

2.2. Теоретико-методична частина

Теоретична частина має точно відповідати темі курсової роботи та повністю розкривати її зміст. Для цього слід здійснити критичний теоретичний аналіз значної кількості літературних джерел, присвячених дослідженню поставленій у роботі проблеми (мети), з обов'язковим посиланням на них.

Стисло, критично висвітлюючи роботи науковців та професіоналів, студент має назвати ті питання, що залишилися невирішеними. У першому розділі необхідно описати вихідну інформацію про діяльність міжнародної компанії та її інноваційність. Студент має визначити: склад вихідної інформації; джерела її отримання; методи збирання, запису та зберігання.

У теоретичній частині розкривають наявні методичні підходи до аналізу вибраної теми. Узагальнюючи їх, студент визначає переваги, недолі-

ки технологій, методів аналізу, систем показників та критеріїв, що застосовують у процесі здійснення аналізу міжнародної інформації.

Бажано закінчити теоретико-методичний розділ коротким резюме щодо необхідності у проведенні досліджень цієї проблеми, визначити послідовність або методику аналізу досліджуваної проблеми, яку буде використано в курсовій роботі. Це може бути одна вибрана методика з наявних або синтез декількох методик. Вибір саме цієї методики слід обґрунтувати.

Джерелами інформації для теоретико-методичної частини можуть бути монографії, навчальні посібники й підручники, навчально-методична література, статистичні матеріали, нормативна та законодавча база діяльності міжнародних компаній, наукові статті, інформація з офіційних вебсайтів мережі Internet.

2.3. Аналітична частина

У другому розділі курсової роботи здійснюють аналіз безпеки за вибраною темою, опис вихідної інформації вибраної країни, аналіз ключових питань за вибраною темою, розроблення рекомендацій до покращення безпекової ситуації у вибраній країні.

Метою здійснення комплексного аналізу безпеки є формування у студента компетентнісного підходу до проведення аналітичних досліджень.

За підсумками проведених аналітичних досліджень слід зробити обґрунтовані висновки та пропозиції щодо їхнього покращення.

Важливою складовою частиною здійснення поглибленого аналізу за вибраною темою є всебічний розгляд та оцінювання ступеня розв'язання досліджуваних проблем, із метою виявлення позитивних сторін та наявних недоліків.

Обов'язковою є наявність власної оцінки автора виявлених тенденцій та обґрунтування висновків і пропозицій, спрямованих на вирішення проблемних питань аналізу безпеки за темою дослідження.

Обсяг аналітичного розділу має становити до 20 с. друкованого тексту. Виконання цього розділу сприяє формуванню компетентностей аналітичного напрямку. Зміст і структура аналітичної частини роботи залежать від теми й основних завдань дослідження.

У процесі виконання аналітичної частини курсової роботи обов'язковим є посилання на офіційні інформаційні джерела.

За результатами здійсненого аналізу студент має сформулювати обґрунтовані рекомендації до проблеми, яку розв'язували в роботі. Запропонований комплекс заходів має бути спрямованим, насамперед, на розкриття теми курсової роботи аналітичними засобами, на забезпечення регіональної та національної безпеки.

В аналітичній частині курсової роботи має бути наведено конкретні показники, які характеризують безпеку країни. Інакше кажучи, основний зміст цього розділу має містити аналітичне обґрунтування з використанням показників. Можна додати розрахунки, схеми, графіки, рейтинги тощо. Студент має продемонструвати свої знання та вміння не лише проаналізувати конкретну проблему, але й ретельно розкрити найбільш прийнятні шляхи її розв'язання для конкретної країни. Обов'язковим елементом виконання цього розділу є застосування сукупності розрахункових та евристичних методів аналізу, сучасного аналітичного інструментарію забезпечення безпеки.

Усі результати розрахунків в курсовій роботі слід подавати у стислій формі, бажано у вигляді таблиць, діаграм тощо.

У кінці аналітичного розділу курсової роботи викладають результати здійсненого аналізу безпеки, відповідно до вибраної теми, та пропонуються основні напрями удосконалення проблеми розгляду.

Студенту слід приділити значну увагу формулюванню висновків та пропозицій, підготовці й обґрунтуванню рекомендацій до усунення виявлених недоліків, а також удосконалення організації розв'язання проблем курсової роботи за результатами здійсненого аналізу безпеки.

2.4. Висновки

У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, здобуті протягом написання кожного з розділів курсової роботи, а також визначають їхню практичну значущість для країн світу. У процесі написання висновків рекомендовано дотримуватися послідовності проведеного в роботі дослідження та вирішених завдань, відображених у вступі курсової роботи.

2.5. Список використаних джерел

До списку використаних джерел заносити лише ті, що цитують або згадують у курсовій роботі. Список використаних у курсовій роботі джерел має становити не менше ніж 30 назв.

2.6. Додатки

До додатків доцільно занести допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

проміжні математичні формули й розрахунки;

таблиці допоміжних цифрових даних;

інструкції та методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ЕОМ, розроблених у процесі виконання роботи;

рисунки допоміжного характеру.

Подають таблиці, схеми тощо, які не мають основного змістового навантаження. Великі таблиці, рисунки, які займають більше як дві сторінки теж виносять у додатки.

3. Правила оформлення курсової роботи

3.1 Загальні вимоги

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша паперу формату А4. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі й дорівнювати 5 знакам (приблизно 1,25 см.).

Шрифт друку має бути чітким. У разі написання курсової роботи слід використовувати шрифт Times New Roman 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Під час оформлення таблиць та рисунків допущено використання 12 кг шрифту. Міжрядковий інтервал у таблиці може бути від 1,1 до 1,3.

Текст курсової роботи має бути надруковано з обов'язковим дотриманням таких відступів від краю аркуша (рис. 3.1): лівий – не менше ніж 25 мм, правий – не менше ніж 13 мм, верхній, нижній – не менше ніж 20 мм.

Під час виконання робіт необхідно дотримувати рівномірну щільність, контрастність і чіткість зображення по всій роботі. У роботі мають бути чіткі лінії, літери, цифри та інші знаки. Усі лінії, літери, цифри та знаки мають бути однаковими по всій роботі.

Окремі слова, формули, знаки, що вписують у текст, мають бути чорного кольору, щільність вписаного тексту має бути максимально наближеною до щільності основного тексту.

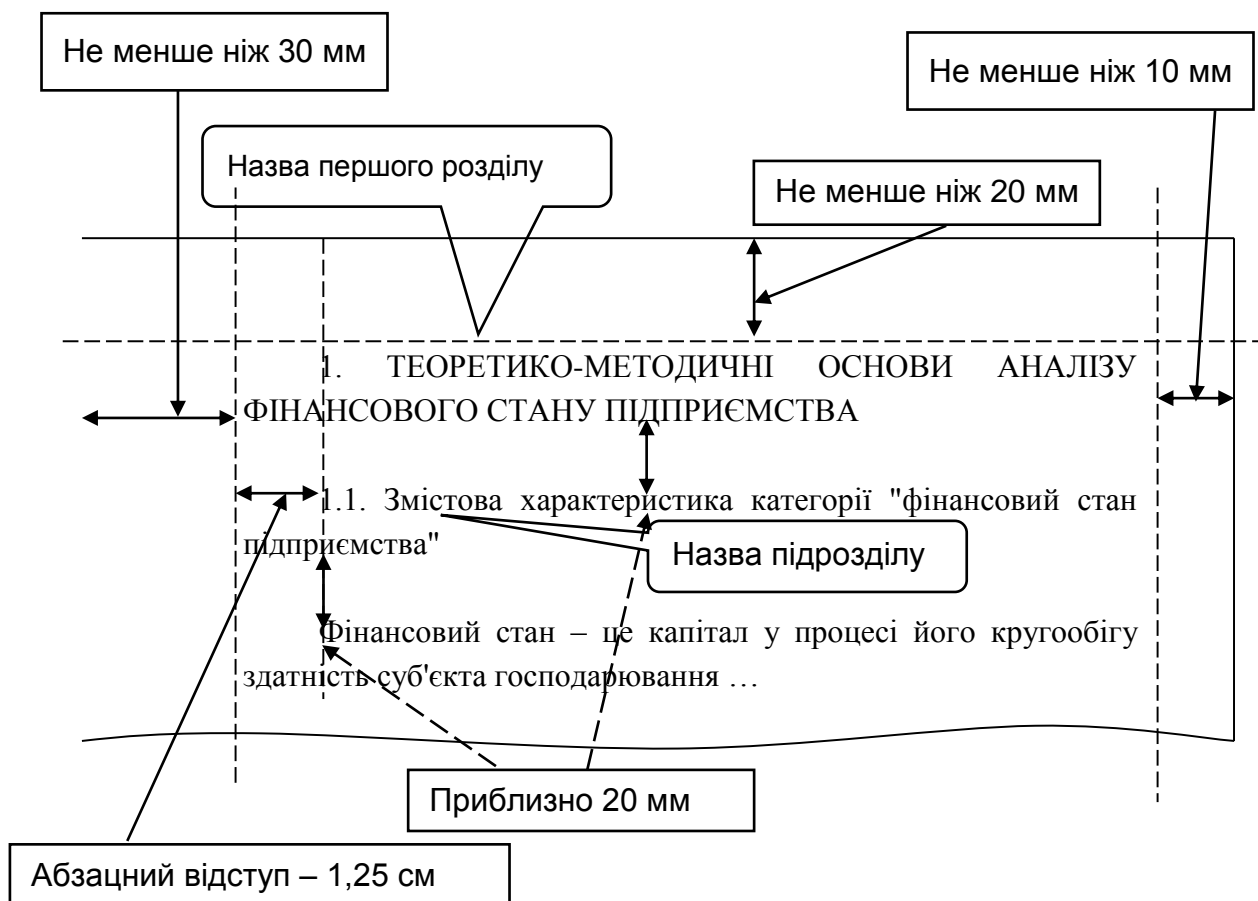

Рис. 3.1. Наочне наведення вимог до оформлення курсової роботи

3.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами.

Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті на відстані 10 мм від верхнього та правого країв аркуша без крапки в кінці.

Нумерувати сторінки починають із другої сторінки роботи.

Нумерація має бути на сторінках альбомного та книжкового формату. На додатках також проставляють нумерацію сторінок.

3.3. Заголовки

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожний розділ починають номером та назвою.

Заголовки структурних частин роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину курсової роботи (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) треба починати з нової сторінки.

Заголовки розділів і підрозділів варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці (див. рис. 3.1). Заголовки розділів слід друкувати великими літерами, підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовком (розділів, підрозділів), попереднім та подальшим текстом має бути в межах 20 мм (рис. 3.2), однакова по всій роботі. Після заголовка підрозділу на сторінці (у кінці сторінки) має бути не менше ніж 3 – 4 рядки.

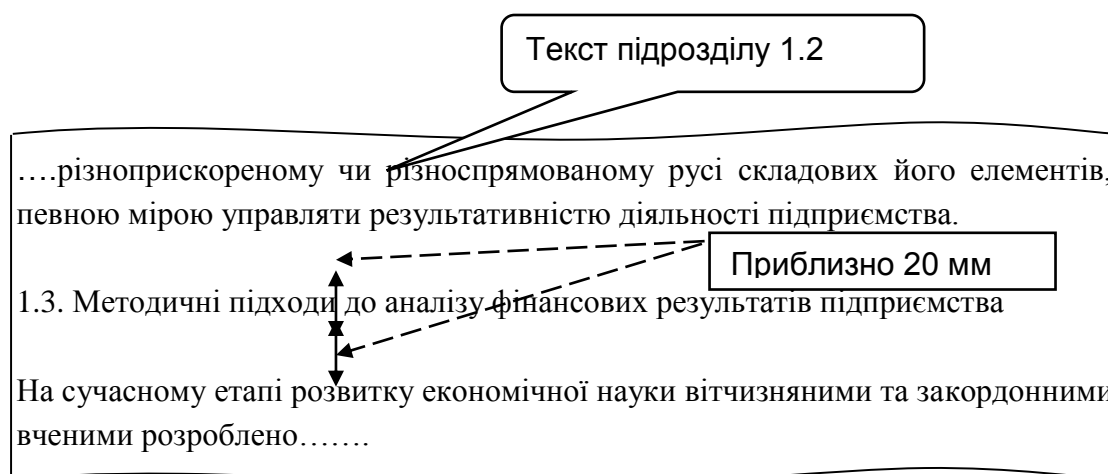

Рис. 3.2. Наочне наведення вимог до оформлення підрозділів курсової роботи

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу. Між ними ставлять крапку. У кінці номера має стояти крапка.

Назву наступного підрозділу та початок його тексту розташовують на тій самій сторінці, що й попередній підрозділ.

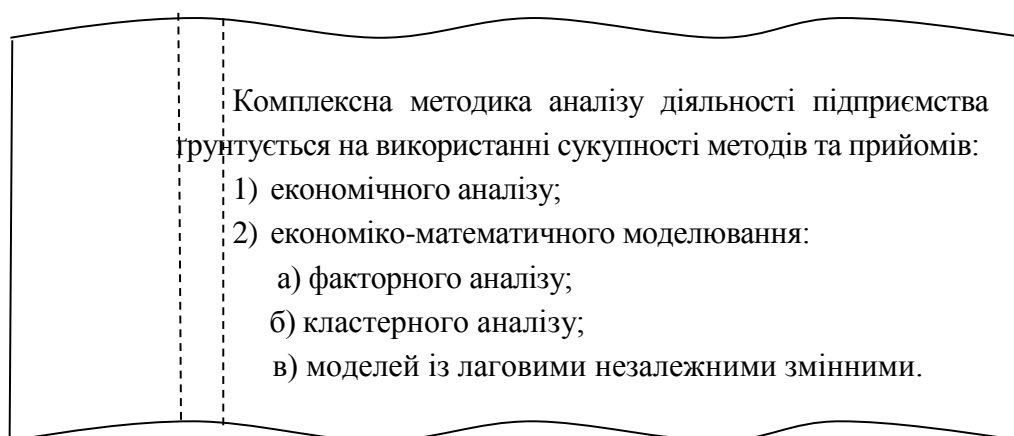

3.4. Переліки

За потреби в тексті можна наводити переліки. Перед переліком ставлять двокрапку. Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці ставлять крапку з комою або двокрапку, якщо є подальша деталізація.

Перед кожною позицією подальшого переліку варто ставити малу літеру українського або російського алфавіту з дужкою або, не нумеруючи, з абзацного відступу без геометричних прикрас (другий рівень деталізації). Наприкінці ставлять крапку з комою. Після останнього пункту переліку ставлять крапку.

Переліки пишуть малими літерами з абзацного відступу (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Наочне наведення оформлення переліків в курсовій роботі

3.5. Рисунки

Рисунки (ілюстрації, графіки, схеми) варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому їх згадують уперше, або на наступній сторінці.

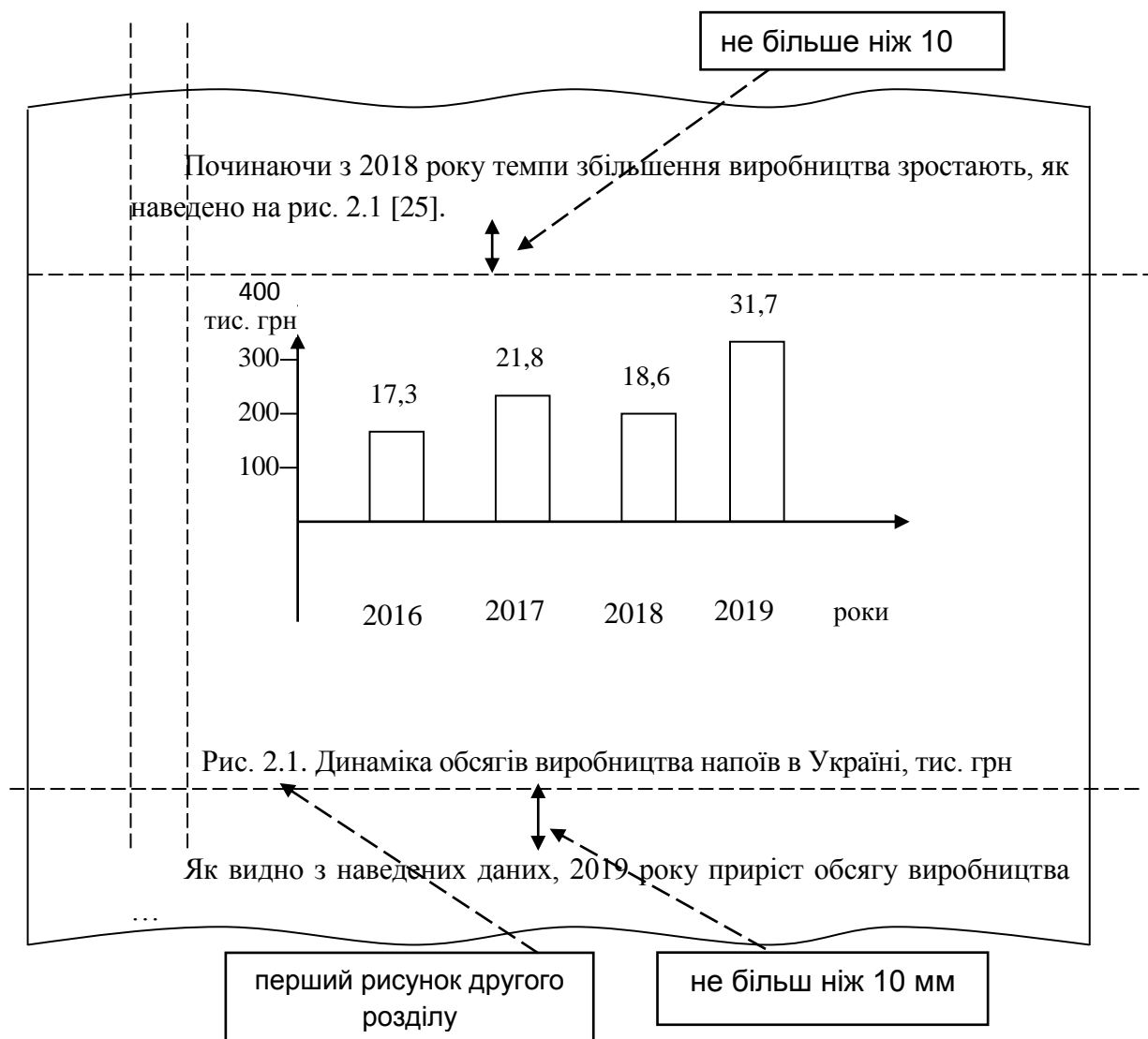
На всі рисунки мають бути дані посилання в курсовій роботі. Якщо рисунки створено не автором роботи, необхідно давати посилання на джерело, із якого запозичено ілюстрацію.

Назви схем, рисунків, графіків розташовують під ілюстрацією. За потреби під рисунком розташовують роз'яснювальні дані.

Рисунки варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком рисунків, що наводять у додатках.

Номер рисунка складається з номера розділу й порядкового номера рисунка, розділених крапкою. Наприклад: Рис. 2.1 (перший рисунок другого розділу).

Відстань від тексту до рисунка та від рисунка до тексту – один рядок, якщо рисунок вбудовано у структуру тексту, тобто розташовано не на окремій сторінці (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Наочне наведення оформлення ілюстрацій у курсовій роботі

3.6. Таблиці

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці, якщо таблиця завелика для її вбудовування у структуру тексту на тій самій сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті.

Таблиці нумерують арабськими цифрами послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, наприклад: "Таблиця 1.2" (друга таблиця першого розділу). Кожна таблиця має мати назву, яку розміщують над таблицею симетрично до тексту. Заголовки граф мають починати з великих літер, підзаголовки – із малих.

У разі переносу частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть слова "Закінчення табл." і вказують номер таблиці, наприклад "Закінчення табл. 1.2", а роль шапки таблиці в цьому разі відіграє цифровий порядок. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк (рис. 3.5).

та аналіз стану основних виробничих фондів наведено в табл. 2.2.

Не більше ніж 10

Таблиця 2.2

Аналіз стану основних виробничих фондів у період 2015 – 2019 рр.

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6
1. Середньорічна балансова вартість ОВФ, тис. грн	164 587,4	149 555,7	146 535,9	147 375,9	182 461,9
2. Темп зростання балансової вартості ОВФ	–	90,87	97,98	100,57	123,81

Не менше ніж 20 мм

Закінчення табл. 2.2

Не більше ніж 10 мм

1	2	3	4	5	6
3. Відновлена (справедлива) вартість основних виробничих фондів, тис. грн	170 579,9	155 344,6	152 655, 0	154 395,6	189 253,4

З табл. 2.2 видно, що підприємство...

Рис. 3.5. Наочне наведення оформлення таблиць у курсовій роботі

Відстань між попереднім та наступним текстом і таблицею має дорівнювати 1 рядку (не більше ніж 10 мм).

3.7. Формули та рівняння

Формули й рівняння розташовують у центрі рядка безпосередньо після тексту, у якому їх згадують.

Вище та нижче за кожну формулу або рівняння має бути залишено не менше як один порожній рядок (рис. 3.6).

Формули (якщо їх більше як одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули в розділі. Нумери формул пишуть праворуч аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (3.2) (друга формула третього розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій їх подано у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки.

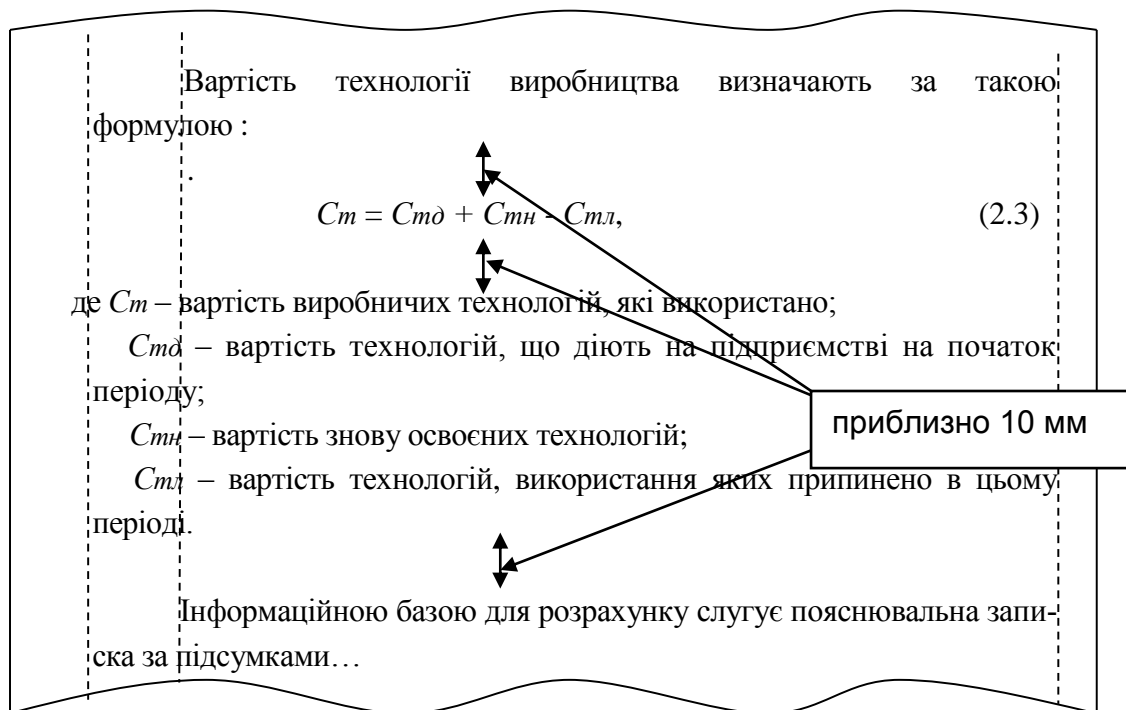

Рис. 3.6. Наочне наведення оформлення формул та рівнянь у курсовій роботі

Перенос формули або рівняння на наступний рядок допущено тільки на знаках виконуваних операцій, причому, знак операції на початку наступного рядка повторюють. У разі переносу формули або рівняння на знаку операції множення застосовують знак "x". Якщо в роботі тільки одна формула або рівняння, їх нумерують порядковою нумерацією в межах розділу. Формули, що впливають одна з іншої і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Відстань від тексту до формули та від формули або/і розшифрування формули до тексту – один рядок (приблизно 10 мм).

3.8. Посилання

У процесі написання курсової роботи студент має давати посилання на джерела та матеріали, що наводять у роботі. Посилання дають змогу перевірити достовірність відомостей.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, "...у працях [1 – 7]..." або "...у роботі [5, с. 87]...", або просто вказати номер джерела біля запозиченого тексту [25].

Під час посилань на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, рисунки, таблиці, формули, рівняння або додатки зазначають їхні номери. Наприклад:

"...у розділі 2...";

"...відповідно до підрозділу 2.3...";

"...на рис. 1.5...";

"...у табл. 3.2...";

"...згідно з табл. 3.2..." або "...виходячи з табл. 3.2...";

"...(див. табл. 3.2) ...";

"...за ф-лою (3.5)...";

"... у рівняннях (1.9) – (1.12)...";

"...у додатку Б..." або "... (додаток Б)."

3.9. Список використаних джерел

До списку заносять усі літературні джерела, на які були посилання в тексті курсової роботи. Водночас слід дотримуватися наступного порядку щодо розташування літературних джерел (додаток Б):

наукова, навчально-методична та спеціальна література (зокрема газетні та журнальні статті), видана українською та російською мовами, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;

література, видана іноземними мовами;

інтернет-ресурси в алфавітному порядку.

Відомості щодо літературних джерел, внесених до списку, слід наводити, згідно з вимогами державних стандартів, з обов'язковим наведенням назв праць і вихідних даних видавництва.

Нумерують літературні джерела арабськими цифрами із крапкою, згідно з їхнім порядковим номером у переліку.

Рекомендована загальна кількість позицій у списку літератури має бути не меншою ніж 30 джерел.

3.10. Додатки

Додатки оформлюють як продовження роботи у вигляді окремої частини та розміщують у порядку появи посилань на них у тексті.

Додатки мають титульний аркуш, на якому посередині великими літерами слід написати слово "ДОДАТКИ". Кожний додаток має починатися з нової сторінки. Додаток має заголовок, надрукований зверху симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої має бути написано слово "Додаток" і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, додаток А, додаток Б тощо.

Додатки мають спільну з рештою курсової роботи наскрізну нумерацію сторінок.

За потреби текст додатків можна поділяти на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатка.

У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Б.2.1 – підрозділ 2.1 додатка Б; В.4.1.1 – пункт 4.1.1 додатка В; К. 1.2.3.4 – підпункт 1.2.3.4 додатка К.

Рисунки, таблиці, формули та рівняння, що є в тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, рисунок А.2 – другий рисунок додатка А; таблиця А.1 – перша таблиця додатка А; формула (Б.1) – перша формула додатка Б.

У посиланнях у тексті додатка на рисунки, таблиці, формули, рівняння рекомендовано писати: "... на рис. А.1 ...", "... на рис. В.1 ...", якщо рисунок єдиний у додатку В; "... у табл. Г.3 ...", або "... у табл. А3 ..."; "... за ф-лою (В.1)...", "... у рівнянні Д.2 ...".

Якщо у курсовій роботі як додаток використовують документ, що має самостійне значення і його оформлено, згідно з вимогами до документа цього виду, то його копію вміщують у роботі без змін в оригіналі. Перед копією документа вміщують аркуш, на якому посередині друкують слово "ДОДАТОК__" і його назву (за наявності), праворуч у верхньому куті аркуша проставляють порядковий номер сторінки. Сторінки копії документа нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок курсової роботи (не займаючи власної нумерації сторінок документа).

4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи

Оцінюють курсову роботу члени комісії після її захисту студентом за 100-бальною та національною шкалою оцінок.

Рейтингове оцінювання курсової роботи містить формальний та змістовий критерії.

До *формальних критеріїв* належать: дотримання термінів здавання завершеної роботи, правильність оформлення, грамотність структурування роботи, наявність посилань, ілюстративного матеріалу, використання сучасної літератури та ін. Оцінка за формальними критеріями не перевищує 30 балів зі 100 можливих.

До *змістових критеріїв* належать: актуальність теми, збалансованість розділів роботи, правильність формулювань цілей і завдань дослі-

дження, відповідність змісту заявленої теми, ступінь самостійності, наявність елементів наукової новизни, практична цінність роботи, знання нової літератури тощо. Оцінка за змістовим критерієм не перевищує 50 балів зі 100 можливих.

Окремо оцінюють захист роботи. Водночас оцінюють уміння студента подати матеріал, володіння ораторським мистецтвом, термінологією в усному мовленні, уміння переконувати, відповіді на запитання за темою роботи тощо. Оцінка за захист не перевищує 20 балів.

Якщо студент за курсову роботу набирає менше ніж 50 балів, то її не зараховують.

Критерії оцінювання курсової роботи наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Структура оцінювання курсової роботи

Критерії оцінювання курсової роботи	Бали
Загальне оформлення роботи	5
Уміння шукати необхідну інформацію (літературу)	10
Актуальність теми та оригінальність виконання	10
Самооцінка ступеня досягнення мети	10
Правильність і доречність використання методів та інформації	10
Практична значущість здобутих результатів	10
Логічність, уміння узагальнювати й робити висновки	10
Використання програмного забезпечення	10
Компонент своєчасності	10
Захист курсової роботи	15
Підсумковий рейтинговий бал із курсової роботи	100

Підсумкову оцінку з курсової роботи, згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS, конвертують в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 4.2).

Переведення показників успішності знань студентів ХНЕУ в систему оцінювання за шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно
1 – 34	F	

Рекомендована література

Основна

1. Барабанов О. Н. Современные глобальные проблемы мировой политики / О. Н. Барабанов, С. С. Веселовский, В. А. Голицын ; ред. М. М. Лебедева. – Москва : Аспект Пресс, 2009. – 255 с.
2. Бегма В. М. Оборонна політика України на початку XXI століття : аналітична доповідь / В. М. Бегма. – Київ : НІСД, 2010. – 72 с.
3. Бен-Гера М. Менеджмент державної політики: ключові гравці / М. Бен-Гера, Д. Саймон ; пер. з англ. І. Чуприни, Т. Перепелиці. – Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС, 2009. – 143 с.
4. Власюк О. С. Система економічної безпеки держави / О. С. Власюк ; ред. А. І. Сухоруков. – Київ : Видавничий дім "Стилос", 2010. – 684 с.
5. Горбулін В. П. Засади національної безпеки України : підручник / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – Київ : Інтертехнологія, 2009. – 272 с.

6. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – Київ : ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2007. – 592 с.

7. ДСТУ 3008 – 95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – Київ : Держстандарт України, 1995. – 36 с.

8. Методичні рекомендації до оформлення курсових, дипломних та науково-дослідних робіт для студентів усіх спеціальностей всіх форм навчання / уклад. Г. Е. Яковлева. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2005. – 36 с.

9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 252 с.

10. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, Д. Я. Кучма ; за заг. ред. Г. П. Ситника : у 3-х ч. Ч.1 : Філософсько-методологічні та системні основи забезпечення національної безпеки. – Київ : НАДУ, 2009. – 248 с.

11. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов ; за заг. ред. Г. П. Ситника : у 3-х ч. Ч. 2 : Методологічні основи державного управління національною безпекою. – Київ : НАДУ, 2009. – 240 с.

12. Ситник Г. П. Концептуальні та організаційні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник. – Київ : Вид-во НАДУ, 2005. – 120 с.

13. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук ; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Хмельницький ; Київ : Кондор, 2007. – 616 с.

Додаткова

14. Власюк О. С. Український соціум / О. С. Власюк, В. С. Крисаченко, М. Т. Степико. – Київ : Знання України, 2013. – 791 с.

15. Глобальное конкурентное пространство / под ред. О. Г. Белорус. – Киев: КНЭУ, 2008. – 720 с.

16. Проблеми та напрями реалізації експортного потенціалу паливно-енергетичного комплексу України : аналітична доповідь / С. Б. Воронцов, С. В. Бегун, А. А. Білуха, О. П. Кошарна ; ред. А. Ю. Сменковський. – Київ : НІСД, 2011. – 48 с.

Інформаційні ресурси

17. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

18. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua>.

19. Петряєва З. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки [Електронний ресурс] : навч.-практ. посіб. / З. Ф. Петряєва, Г. А. Іващенко ; Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Електрон. текстові дані (3,42 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 241 с.

20. Регіональна та національна безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5353>.

Додатки

Додаток А

Зразок титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра міжнародного бізнесу та економічного аналізу

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека"
на тему " _____ "

Студента 3 курсу групи 6.01.291.010.18.1
спеціальності "Міжнародні відносини, су-
спільні комунікації та регіональні студії"

Петрова А. В.

Керівник:

_____ канд. екон. наук, доц. Іващенко Г. А.

Комісія:

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Харків, 2020

Приклад оформлення списку використаних джерел

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / И. Адизес. – Санкт-Петербург : Питер, 2009. – 384 с.
2. Болмэн Ли Дж. Рефрейминг организаций. Артистизм, выбор и лидерство = Reframing Organizations / Ли Дж. Болмэн, Терренс Е. Дил ; [пер. с англ. И. Трифонова]. – Санкт-Петербург : Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2005. – 492 с.
3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
4. Грант Р. М. Современный стратегический анализ / Р. М. Грант ; пер. с англ. под ред. В. Н. Фунтова. – 5-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2008. – 560 с.
5. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко ; Харківський національний економічний університет. – Харків : ІНЖЕК, 2010. – 297 с.
6. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства [Текст] : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 251 с.
7. Отенко І. П. Розвиток компетенцій підприємства на основі стратегічних знань [Текст] : монографія / І. П. Отенко, О. С. Преображенська. – Харків : ІНЖЕК, 2012. – 264 с.
8. Пономаренко В. С. Стратегічне управління організаційними перетвореннями на промислових підприємствах / [В. С. Пономаренко, А. М. Золотарьов, О. М. Ястремська та ін.] ; за заг. ред. докт. екон. наук, проф. В. С. Пономаренка, докт. екон. наук, доц. О. М. Ястремської. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 452 с.
9. Розвиток теоретико-методологічних засад обліку, аналізу контролю і аудиту : монографія / під заг. ред. докт. екон. наук, проф. А. А. Пилипенко та канд. екон. наук, проф. Г. Ф. Азаренкова. – Харків : ФОП Александрова К. М. ; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 640 с.

10. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage / J. Barney // Journal of Management. – Vol. 17. – P. 99–120.
11. Richardson G. The Organisation of Industry / G. Richardson // Economic Journal. – 1972. – Vol. 82. – P. 883–896.
12. Офіційний сайт Головного управління статистики в Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf.

Зміст

Вступ.....	3
1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи.....	6
2. Зміст і структура курсової роботи	9
2.1. Вступ	10
2.2. Теоретико-методична частина	11
2.3. Аналітична частина	12
2.4. Висновки	13
2.5. Список використаних джерел	14
2.6. Додатки	14
3. Правила оформлення курсової роботи.....	14
3.1 Загальні вимоги	14
3.2. Нумерація	15
3.3. Заголовки.....	16
3.4. Переліки.....	17
3.5. Рисунки	17
3.6. Таблиці	18
3.7. Формули та рівняння.....	20
3.8. Посилання	21
3.9. Список використаних джерел	22
3.10. Додатки	22
4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи	23
Рекомендована література.....	25
Основна	25
Додаткова	26
Інформаційні ресурси	27
Додатки.....	28

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РЕГІОНАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів спеціальності
291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Іващенко** Ганна Анатоліївна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2021 р. Поз. № 24 ЕВ. Обсяг 32 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*